

W pierwotnym brzmieniu art. 53 nieobowiązującej już ustawy o zakładach opieki zdrowotnej nie przewidziano konieczności uzyskania zgody organu założycielskiego na dokonanie czynności prawnej, która miała na celu zmianę wierzyciela zadłużonego z.o.z. Do dnia 22 grudnia 2010 r. przepisy ustawy o z.o.z. wymieniały konkretne umowy, to jest zbycia, dzierżawy, najmu, użytkowania oraz użyczenia aktywów trwałych samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, które, jeżeli zostały zawarte z naruszeniem wymogów wynikających z ust. 2-5 art. 53, były nieważne z mocy prawa (ust. 6).

Kategorię "czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela" ustawodawca wprowadził do tej ustawy z dniem 22 grudnia 2010 r., dokonując ustawą z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej zmianę ustępu 6 art. 53, a także ust. 7. Zmiany dokonano w ten jednak sposób, że w ust. 7, zachowując wyliczenie umów z uchylonego ust. 6, dodano umowę przelewu; mogło to wskazywać, że w kategorii "czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela" ujętej w ust. 6 w nowym brzmieniu, mieści jedynie przelew.

Ta nowa regulacja miała zastosowanie do zobowiązań z.o.z. powstałych po dniu 22 grudnia 2010 r. (art. 4 ustawy z dnia 22 października 2010 r.). Mimo takiego brzmienia znowelizowanego przepisu zamysłem ustawodawcy już wówczas najwyraźniej było objęcie zmienionymi przepisami wszystkich czynności prawnych, których skutkiem była zmiana wierzyciela z.o.z. Wynikało to z uzasadnienia projektu ustawy (por. druk sejmowy nr 2138, sejm RP VI kadencji), w którym wskazano cele regulacji w postaci ograniczenie "handlu wierzytelnościami" poprzez konieczność uzyskania zgody przez podmiot, który utworzył zakład oraz wskazano, że intencją ustawodawcy jest objęcie powyższym ograniczeniem wszystkich czynności prawnych, które w efekcie doprowadziłyby do zmiany wierzyciela.

Art. 54 ust. 5 obecnie obowiązującej ustawy o działalności leczniczej, zawiera identyczną regulację prawną jak w art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z., powtarza bowiem kategorię "czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej". Jak uprzednio tak i w tej ustawie przewidziano konieczność udzielenia zgody przez organ założycielski (podmiot tworzący z.o.z.) na dokonanie takiej czynności, wskazano na skutki braku zgody (nieważność czynności prawnej), wprowadzono legitymację czynną organu nadzorczego w procesie o ustalenie nieważności omawianej czynności prawnej. W nowej ustawie nie wymienia się już żadnych konkretnych umów, ustawa nie zawiera uregulowania analogicznego do ust. 7 art. 53 ustawy o z.o.z. w brzmieniu obowiązującym od 22 grudnia 2010 r.

Problem oceny skutków prawnych zawarcia i wykonania umowy poręczenia, zabezpieczającej wierzytelności do zakładu opieki zdrowotnej, pojawił się orzecznictwie Sądu Najwyższego już w poprzednio obowiązującym stanie prawnym. W tym okresie do umów zawieranych przez z.o.z. wprowadzano z reguły postanowienia o zakazie przelewu wierzytelności przysługujących wobec szpitali, bez wiedzy i zgody szpitala, a czyniono to w celu ewentualnego ograniczenia obrotu wierzytelnościami, w interesie zadłużonych jednostek leczniczych. Przed roszczeniami subrogacyjnymi poręczycieli (art. 518 §1 pkt 1k.c.) szpitale broniły się m.in. zarzutem, że zawierane przez ich wierzycieli umowy poręczenia były w istocie umowami faktoringu lub umowami o zbliżonych skutkach prawnych. Miało to prowadzić do nieskuteczności poręczenia z racji naruszenia odpowiedniego pactum de non cedendo (art. 509k.c.). W uzasadnieniu wyroku z dnia 24 kwietnia 2008 r., IV CSK 39/08 Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zawarcie przez wierzyciela szpitala umowy poręczenia z innym podmiotem, mimo umieszczenia w umowie ze szpitalem postanowienia pactum de non cedendo, "było wprawdzie działaniem zgodnym z

treścią zobowiązania, ale nie da się pogodzić zasadą rzetelności i lojalności w wykonaniu zobowiązania względem kontrahenta, bowiem naruszało jego uzasadniony interes". Taka sytuacja mogła prowadzić do uznania poręczenia za nieważne w świetle art. 353¹k.c. jako naruszającego zasady współżycia społecznego. Z kolei, w uchwale z dnia 20 kwietnia 2012 r., III CZP 10/12 Sąd Najwyższy przyjął, że umowa poręczenia może być uznana za umowę pozorną (art. 83 § 1 k.c.), zawartą celu ukrycia przelewu wierzytelności wykluczonego w pactum de non cedendo (art. 509 k.c.).

Kształtujące się orzecznictwo doprowadziło do wypracowania w zasadzie zgodnej linii orzeczniczej, której rezultatem jest pogląd o nieważności poręczenia udzielonego za zobowiązania publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez wymaganej zgody podmiotu tworzącego z.o.z. (por. wyroki: z dnia 6 czerwca 2014 r. I CSK 428/13, z dnia 19 listopada 2014 r. II CSK 9/14, z dnia 9 stycznia 2015 r. V CSK 111/14, z dnia 6 lutego 2015 r. II CSK 319/14 i II CSK 238/14; z dnia 18 lutego 2015 r. I CSK 110/14; z dnia 24 kwietnia 2015 r.: II CSK 546/14, II CSK 797/14, II CSK 664/14, II CSK 546/14, II CSK 830/14, II CSK 788/14, z dnia 7 października 2015 r. I CSK 810/14)

W powołanych orzeczeniach przyjęto, iż "czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela" w rozumieniu art. 53 ust. 6 i 7 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 r. i art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, obejmuje nie tylko umowy bezpośrednio dotyczące zmiany wierzyciela, lecz także takie, których skutkiem jest wskazana zmiana. W szczególności uznano, że nie można zakładać, iż doszło do oznaczenia czynności prawnych, których musi dotyczyć zgoda organu założycielskiego, gdyż zamierzeniem ustawodawcy było wskazanie ogólnie na takie czynności prawne z punktu widzenia ich celu jurydycznego, przewidywanego przez strony, niezależnie od ich konstrukcji dogmatyczno-prawnej oraz typowej dla nich funkcji. Chodziło zatem o wszystkie czynności, które w łańcuchu zdarzeń prawnych doprowadzają do zmiany wierzyciela. Nie ma żadnych jurydycznych argumentów, aby wyklądnąć tej nie zaaprobować. Uwzględnia ona wyniki zarówno wykładni językowej, jak i wykładni funkcjonalnej, celowościowej, a także historycznej. Dodać bowiem należy, że kształtowanie przez ustawodawcę ochrony wierzytelności z.o.z. w kolejno obowiązujących przepisach wyraźnie wskazuje, nie tylko na jej doprecyzowanie ale i rozszerzanie, co stanowi niewątpliwie odpowiedź zarówno na pojawiające się wątpliwości interpretacyjne jak i odpowiedź na stosowanie przez podmioty profesjonalnie zajmujące się obrotem wierzytelnościami takich konstrukcji prawnych, które umożliwiają unikanie konieczności uzyskania zgody podmiotu tworzącego z.o.z. na nabycie wierzytelności do niego.

Podsumowanie

Na gruncie powyższych rozważań czynność prawną, wymagającą zgody organu założycielskiego jest również poręczenie za zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej. Skoro bowiem skutkiem zawarcia umowy poręczenia może być (jest) wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela (art. 518 § 1 pkt 1 k.c.), a więc zmiana wierzyciela, co jednak nie następuje przez czynność prawną, ale ex lege, z chwilą spłacenia wierzyciela przez poręczającego, były podstawy do przyjęcia, że umowa poręczenia zawarta bez zgody podmiotu tworzącego, wywołująca jednak w łańcuchu zdarzeń zmianę wierzyciela, jest czynnością prawną, z którą należy wiązać, w myśl powołanych przepisów, skutek nieważności.

W odniesieniu do nabycia wierzytelności z mocy samego prawa (cessio legis) przez osobę trzecią (poręczyciela), z chwilą spłacenia przez nią wierzyciela (art. 518 § 1 pkt 1 k.c.), można nadto zauważyć, że do cessio legis stosuje się drodze analogii przepisy o przelewie, co jest uzasadnione z uwagi na podobieństwa konstrukcyjne i funkcjonalne. Z tej przyczyny istnieją uzasadnione podstawy do

Kategoria: Polityka Zdrowotna

Opublikowano: piątek, 29, styczeń 2016 23:00

Katarzyna Liszka-Michałka

Odśłony: 1052

przyjęcia, że zakazy ustawowe przelewu, wynikające z przepisów prawa, dotyczą także nabycia wierzytelności w drodze cessionis legis. W związku ze ścisłym powiązaniem przez ustawodawcę pewnych kategorii wierzytelności z podmiotami tych praw, dopuszczenie w tym zakresie zmiany podmiotu w drodze podstawienia byłoby działaniem zmierzającym do obejścia prawa. Tak więc skoro obowiązuje ustawowy zakaz obrotu, bez zgody podmiotu tworzącego, w odniesieniu do wierzytelności wynikających z zobowiązań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, to wyłącza on również subrogacyjne nabycie wierzytelności na podstawie art. 518 §1 pkt 1k.c. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2014 r. II CSK 9/14i z dnia 24 kwietnia 2015 r. II CSK 830/14).